תלמוד בבלי · ראשונים · ריי״ף · מפרשים · מלחמת השם

מלחמת השם על מגילה

רבנו משה ב"ר נחמן [הרמב"ן]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מלחמת השם על מגילה

רבנו משה ב"ר נחמן [הרמב"ן]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מלחמת-השם-על-מגילה/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף א: 4
דף ג: 4
דף ד: 4
דף ה: 5
דף ו: 6

דף א:

כתוב בספר המאור אבל חכמים אומרים כו' כתב הרב אלפסי ז"ל וכו':
אמר הכותב תניא בתוספתא הואיל ומסתכנין בה לא יסתכנו אלא בזמנה וגרסי' בירושלמי תני במקום שהן מסכנין קורין אותה בי"ד ר' יוסי בעי אי במקום שהן מסכנין לא יקראו כל עיקר הא אין עליך לומר אלא כלשון האחרון שכתב רבינו יצחק וזו היא גירסתו של רבינו האי גאון ז"ל:

דף ג.

ועוד אמר רב מגילה בזמנה כו' עד ואמאי לא אותבינן מינה לרב אשי:
אמר הכותב השנוים במשנתינו כולם חובות הצבור הן ואינן אלא במחויבים בדבר אבל מגילה כשם שהצבור חייב כך כל יחיד ויחיד חייב ויחיד שלא קרא צריך י' משום פרסומי ניסא ובין שיצאו הן או שלא יצאו קורין בי' להוציא היחיד משא"כ בשאר כל המצות ואידחיא לה דרב אסי מדרבי יוחנן דאמר הא ביחיד יצא והיינו יחיד ממש שאילו יחיד כצבור צבור הוא שקורין וסעד לדברי רבינו שאלמלא לא היה רב אסי מחמיר אלא למצוה לאהדורי אבי י' על מה חשש רב להא דרב אסי כיון דלא ס"ל כוותיה אלא ודאי לדברי רב אסי דיעבד נמי לא יצא ומש"ה חש לה רב להאמיר ואלמלא כן הוו אמרי בגמ' מצותה בי' אי נמי הוי מפרשי בהדיא לא מצא י' קורין אותה ביחיד הלכך אידחיא לה דרב אסי לגמרי מסוגיין דלקמן כדברי רבינו וכ"כ רבינו חננאל אבל רב שמעון בעל הלכות פסק כרב אסי:

דף ד.

ועוד כתב הרב ר' אפרים תוספתא על ההלכות הרב אלפסי ז"ל וכו' כדכיתבנא בתוספת הלכות וזה נוסחה:
אמר הכותב הבו דלא לוסיף עלה דקי"ל כרשב"ג דאמר מה ת"ל בהון בהון ב' פעמים לומר הן הן אסורין לפניהם לאחריהן מותרין ואמר שמואל הלכה כרשב"ג ואע"ג דפליגי עלה רב ור' יוחנן כיון דהשתא לבטולה למגילת תענית מימנו רבנן בדין עלינו לומר שאע"פ שלא בטלו חנוכה ופורים מיהו הלכה בהן כדברי המיקל דלקולא אזלינן בכל הכתוב במגילת תענית וכדאיתמר התם שמואל הלכה לקולא ולא גמיר ואנן לקולא עבדי' בהא ומה שנהגו להתענות בי"ג מותר הוא על פי מה שאמרו וזה דעת רב הנשיא ר' יהודה אלברגלוני ז"ל ודעתה צילת' היא ומפני זה לא הוזכרו שמועות הללו בהלכות

ועוד יש לומר בתענית זה של י"ג דאפי' למ"ד לפניהם אסור בזה מותר משום די"ג יום נקנור הוא ולא נאסר בב"ד של ראשונים משום פורים אלא משום יום נקנור וכיון שעמדו ב"ד של אחריהם ובטלו מגילת תענית ובטל יום נקנור בכללם אין אנו אוסרים אותו בשביל יום שלפני פורים וכן פי' מה שאמרו במס' תענית יום טרינוס בטולי בטלי ואקשינן ותיפוק ליה דהוה ליה יום שלפני נקנור ואמר רב אשי השתא הוא גופיה בטלוה משום יום שלפני נקנור מה שלא נגזר עליו בב"ד של ראשונים הוה ליה גזירה חדשה ואין אנו מתקנין עכשיו ימים טובים וה"ה והוא הטעם בתענית הזה הנזכר אבל בימי רבותינו לא היו מתענין בי"ג כדאמרי' בפ"ב דתעניות שאסור בהספד ותעניות שהוא יום נקנור עוד ראיתי במס' סופרים פט"ז לפורים ג' ימי הצום אין מתענין רצופין אלא פרודין שני וחמישי ושני ורבותינו שבא"י נהגו להתענות אחר פורים מפני נקנור וחביריו ועוד שמאחרין בפורענות ואין מקדימין ובירושלמי הקשו על י"ג למה אסרוהו משום יום נקנור והלא הוא עצמו דינו שיהא אסור משום י"ד וכן על י"ז שבו שהוא יום שוד ירושלים הקשו שהרי הוא עצמו אסור מפני חמשה עשר:

דף ה.

כתוב בספר המאור הא דתניא יונית ליונים יצא וכו' הלכה כרשב"ג:
אמר הכותב כי איפסקא הלכתא כוותיה לאו במגילה איפסקא דא"כ קשיא דר' יוחנן אדר' יוחנן דאיהו אמר הלכה כסתם משנה ומתני' דלא כרשב"ג דקתני בכל לשון לא יצא דאפי' לעז יוני אינו כשר אלא שהלועזות קורין אותה בכל לעז וקתני נמי והלועז ששמע אשורית יצא ואי רשב"ג הא איכא נמי יונית והיינו דאמרי' בגמ' מתני' כברייתא וכיון שכן על כרחין לר' יוחנן הלכה כסתם משנה דמחלוקת ואח"כ סתם הלכה כסתם והיאך פסק הוא הלכה כרשב"ג אלא ש"מ ס"ל לר' יוחנן דלא פליג אלא בשאר ספרים אבל במגילה מודה משום דכתיב ככתבם וכלשונם ורב ושמואל מסברא דנפשייהו הוא דאמרי דאפי' במגילה מכשר רשב"ג ועוד דאשכחן לסוגיא דגמ' דמן בתר רב ושמואל דלא סבירא להו הכי דאמרי' בפ"ק לא קשיא כאן בספרים כאן במגילה מאי טעמא משום דכתיב ככתבם וכלשונם ומש"ה ממעטינן מינה שאינה מטמא את הידים עד שתהא כתובה אשורית דלא הויא כשאר ספרים אע"ג דנפקי בה לעוזות ורבנן בתראי רב פפא ורב נחמן הכי סבירא להו דשאני מגילה משאר ספרים וא"ת דלמא ההיא לרבנן דכיון דמכשרי כל לשון לשאר ספרים אי ס"ד דינה של מגילה כדינן של ספרים ככתבם וכלשונם למעוטי מאי אבל לרשב"ג שמא למעוטי שאר לשונות אתא אבל לשון יוני שכשר לשאר ספרים לכל

כשר ואפי' למגילה זו אינה תורה שאפי' לרשב"ג כיון שכל הספרים אינן נכתבים אלא בלשון יונית דכתיב יפת אלהים ליפת וישכון באהלי שם לא כתב רחמנא גבי מגילה ככתבם וכלשונם למעוטי לשונות שאין התורה נכתבת בהן דלהא לא אתא קרא אלא ככתבם דמגילה דומיא דוהיו בתפילין ומזוזות למעוטי יונית אתי ועוד דאי ודאי ככתבם וכלשונם למעוטי אתא כל לשון ממעיט מיניה אלא שקורין אותה ללועזות בלעז דהכי הוא משמעותיה אלא דרב ושמואל לא דרשי ליה למעוטי בה כלום אלא לומר שקורין אותה ללועזות בלעז דהיינו בכתב כל עם ועם כלשונו ואנן השתא כיון דאשכחן לרבנן בתראי ולסוגיא דשמעתא דמשמע להו ככתבם וכלשונם למעוטי כל לשון וכי פסיק ר' יוחנן נמי כרשב"ג על מנת שלא אמר רשב"ג במגילה כן פסק הלכה כמותו הלכך עלייהו סמכינן ולא חיישינן לדרב ושמואל וזהו דעת רבינו הגדול ז"ל ואף רבינו חננאל כתב וקי"ל כמתני' וכפירושא דברייתא:

דף ו.

ועוד בן עיר שהלך לכרך וכו' ולא נתבררו לנו כו' ועכוב בזה מאן דכר שמיה:
אמר הכותב אפשר שלא נתבררו לו אבל דברים נכונים הם וכך פירושה ודאי דאבן כרך שהלך לעיר קאי שאם עתיד לחזור למקומו בליל י"ד אע"פ שנתעכב קורא כמקומו בלילה וביום שאין זה נקרא פרוז מאחר שלא נתעכב לדעת אבל אם אין דעתו לחזור למקומו בליל י"ד אלא ביום י"ד נעשה פרוז בן יומו וקורא עמהם מאחר שנתעכב כאן אף יום ט"ו שאילו יצא וחזר לו היה נעשה מוקף ביום ט"ו והיה קורא כאן וכאן והכי אמרי' בירושלמי וכן מצינו בכל מקום שאין נותנין עליו חומרי מקום שהוא שם אלא כשאין דעתו לחזור ואפי' עמד שם כמה שלא לדעת לא עלה לו ומה שכתוב בהלכות בן עיר שהלך לכרך פיסקא דמתני' היא וכלשון הזה פי' רבינו חננאל ז"ל אמר רבא לא שנו בן כרך שהלך לעיר קורא כמקומו אלא שעתיד לחזור בליל י"ד ונזדמן ונתעכב ולא חזר קורא בט"ו כבני מקומו אבל אינו עתיד לחזור בליל י"ד קורא עמהם ירושלמי ניחא בן כרך שהלך לעיר שזמנו מאוחר בן עיר שהלך לכרך שזמנו מוקדם למה שנינו אם עתיד לחזור אם חזר הרי חזר ואם לאו נעשה מוקף אמר ר' יודן לית כאן בן עיר שהלך לכרך אמר ר' יוסי אית כאן בשעתיד להשתקע וכו' נתברר הפי' שפירשנו זה לשון רבינו חננאל ואין הדבר מוכרע מן הירושלמי הזה כמו שאמר אבל כתבתיו מפני שהוא עדות על דברי רבינו יצחק ז"ל ופי' הירושלמי ניחא בן כרך שהלך לעיר שאם אינו עתיד לחזור למקומו בזמן קריאתן דהיינו ליל י"ד קודם שהאיר המזרח יקרא עמהם שהרי כאן נעשה

פרוז לדעת ואם עמד כאן יום ט"ו נפנור שכבר יצא מכלל מוקף אלא בן עיר שהלך לכרך ולו זמנו מוקדם והרי קודם שנעשה מוקף חל עליו חיוב מקומו ויקרא כאנשי מקומו אמר ר' יוסי בשעתיד להשתקע כלומר אם נתן דעתו מתחלה בליל י"ד להשתקע כאן עד יום ט"ו יצא מכלל פרוז מעתה וראיתי עוד בירושלמי ר' יודן בעי נתן דעתו לעקור דירתו ליל ט"ו ולאו מתני' היא בן עיר שהלך לכרך מתני' כשהיה בכרך ומה צריכה ליה כשהיה בעיר מזה נתברר לי דאבן כרך קיימא דרבא אבל בן עיר בליל ט"ו תלו דינו:
סליק מסכת מגילה